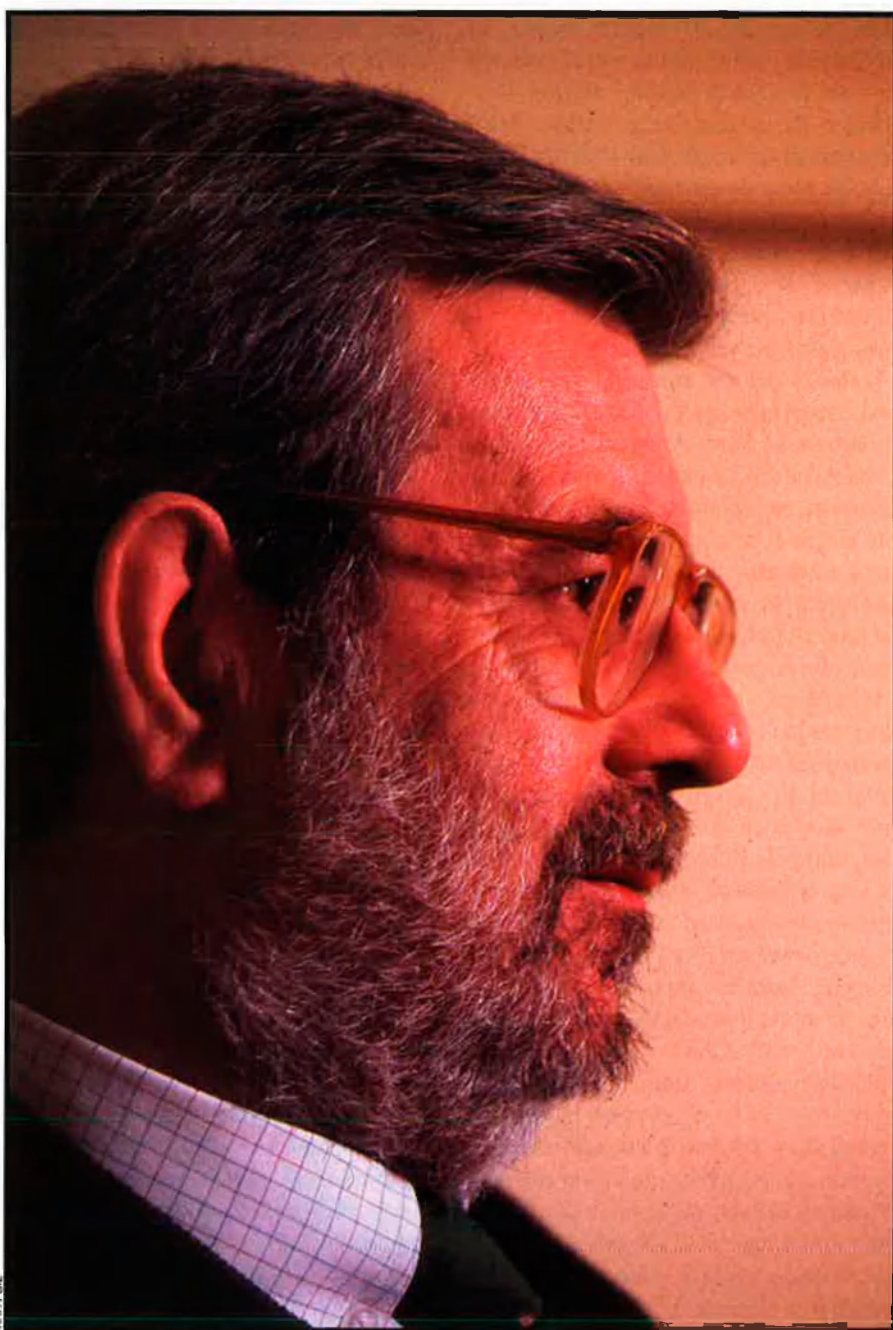

Alfons **Cucó** segons els seus amics

RAFA GIL

Alfons Cucó moria a sa casa de València el passat dissabte 26 d'octubre, als 61 anys, després d'una vida dedicada a la política, i, sobretot, a l'estudi històric d'un País Valencià que va ser centre de les seues preocupacions. L'escriptor Joan F. Mira i el professor d'economia Vicent Soler, dos dels seus molts amics, repassen en aquesta conversa la travessia d'un home clau per a entendre els darrers quaranta anys al País Valencià.

El compromís d'Alfons Cucó comença en la seua adolescència, als anys cinquanta.

JOAN FRANCESC MIRA: Que un grup de gent de procedència bàsicament burgesa, educada en un col·legi conservador com era el dels jesuïtes i de família castellanoparlant en molts casos, arribara a la universitat amb una actitud prèvia, de lleialtat al país i de consciència lingüística, i amb una clara actitud democràtica d'enfrontament amb la dictadura, que havia desenvolupat amb setze o disset anys, era una cosa inaudita. Era un grup molt reduït de persones que des del primer any a la universitat tenen una influència incomparablement més forta del que era el seu nombre tan escàs.

VICENT SOLER: Per a entendre-ho, en el cas d'Alfons, ell sempre parlava d'anècdotes de la seua vida que en realitat no ho són. Per exemple, els anys que va passar a Cullera, on va descobrir que es parlava una altra llengua de manera normal, o quan va a Barcelona al metge i descobreix que allà es viu en la llengua de Cullera. Amb tot això, als tretze o catorze anys, ja comença a fer-se unes preguntes que després va formalitzant, amb l'ajut dels seus companys Manuel Ardit o Lluís Aracil. Tant, que quan encara estudiaven als jesuïtes, decideixen canviar de llengua.

J. F. MIRA: El seu canvi d'actitud és fins i tot anterior a la influència directa de Fuster. Ells troben Fuster quan ja tenen aquest tipus de compromís.

—Com entren en contacte amb Fuster?

J. F. MIRA: A través del grup important de joves de Lo Rat Penat, que també excepcionalment eren marxistes declarats, com Enric Tàrrrega o els germans Codonyer. Són dos grups de gent que, malgrat que tenen una procedència molt diversa, així que es coneixen tenen una interpenetració d'esforços molt ràpida. Els qui veníem de la universitat féiem reunions clandestines a Lo Rat Penat. Aquesta gent ja coneixia la generació anterior, com era el cas de Joan Fuster. Quan jo vaig conèixer Alfons, cap al 1961, de seguida em va presentar Fuster per una banda, i Casp per l'altra.

V. SOLER: Alfons arribà a ser president de les joventuts de Lo Rat Penat.

J. F. MIRA: Ell és ja una persona clau en els primers actes —dins d'un esquema de cultura nacional— que es fan a la universitat des del primer any que hi estudia. Tenien dinou anys i són ells els qui porten la iniciativa. També van tenir la iniciativa, amb Euseu Climent com a peça central, de fer el primer sindicat clandestí i també a principis dels seixanta el Partit Socialista Valencià (PSV), el primer partit que té els dos components: nacional i socialista. Al principi, era l'únic grup de tipus ideològic que funcionava a la universitat.

V. SOLER: Al País Valencià, el socialisme renovat és un socialisme valencianista des del primer moment. El PSOE històric no fa vida política al país fins pràcticament el tardofranquisme. En la clandestinitat, durant els seixanta i principis dels setanta, hi ha bàsicament dos mons. Un, que acaba sent hegemònic, que és el del partit comunista, i un altre paral·lel que és el del socialisme valencianista, que crea el PSV primer, i, després, el PSPV.

J. F. MIRA: Hi ha un altre aspecte en el qual Cucó seria una persona clau, que és l'actitud d'europèisme i modernitat des del primerísim moment. Devíem ser les úniques cinc o sis persones a València que compràvem discos de Brassens i que ballàvem rock. També llegíem Camus i Sartre. Anàvem a París, compràvem en francès i ens els passàvem: llegíem en francès.

V. SOLER: Aquest és un dels encants de la modernitat que aquella colla creava tant i tant i que, amb el temps, els va facilitar connectar amb Fuster. Per a mi, la gran revolució cívica i ide-

ològica que fa Fuster en les tranquil·les aigües de la societat establerta als anys seixanta no és només la seua alternativa nacional sinó també el seu pensament modern. El grup d'Alfons coincideix amb Fuster en els dos sentits. De fet, plantegen alternatives pràcticament de cosmovisió del món més enllà de la política estricta. Fan, per exemple, grups de nova cançó. Alfons Cucó fa un disc amb el conjunt Els Escolans i també comença a escriure en valencià amb vocació de normalitat.

—Cucó té una vocació primerenca per l'estudi de la història. Comença molt prompte l'anàlisi que desembocarà un llibre que va marcar molt l'evolució posterior, *El valencianisme polític*.

J. F. MIRA: La base d'aquell llibre va ser la seua tesi doctoral. Cucó és la primera persona que aplica uns mètodes moderns de fer història al País Valencià, i sobre problemes d'història contemporània que tampoc no s'havien abordat seriosament en aquest país. Segurament, d'ací naix una cosa que també és excepcional en el cas de Cucó, que és la capacitat que ha tingut sempre per a recollir, conservar i ordenar materials. Qualsevol cosa que troba l'arxiva com a document. A les seues cases, hi ha un fons documental absolutament incomparable.

V. SOLER: Una altra nota característica és la seua exigència professional. En tot el grup, hi havia la convicció que per eixir del menysteniment social de la cultura pròpia calia guanyar-se la gent per la qualitat del que es feia.

J. F. MIRA: Quan Alfons, l'any 71, publica *El valencianisme polític*, independentment del seu contingut, com a treball historiogràfic és molt millor que qualsevol cosa que haguera fet mai cap dels historiadors valencians anteriors del segle XX.

—*El valencianisme polític* també va mostrar que el moviment polític nacional valencià no eixia del no-res.

J. F. MIRA: Segurament, sense aquella recuperació i continuïtat històrica, seria absolutament inexplicable el fet que a partir dels anys setanta, d'una manera o d'una altra, forces polítiques amb tradició anterior purament espanyola, no tingueren més remei que

Mira: "Alguna cosa permanent ha de mantindre el nom de Cucó com a intel·lectual i com a patriota"

Vicent Soler: "Alfons pensava que s'havia de fer política des de les possibilitats que donava el país real i no des de l'imaginari que teníem al cap, però això no vol dir que renunciara a res."

abocar-se a reconèixer un plantejament de tipus nacional amb major o menor coherència. Han d'assumir una terminologia, una simbologia i un tipus d'actituds que s'havien imposat no perquè fórem molts els qui les propugnaven, sinó pel pes del rigor i de la convicció.

V. SOLER: Hi ha un amerament de valencianitat en els partits majoritaris, cosa que no va haver en els anys trenta. Aquesta és la diferència en aquesta nova experiència democràtica. I això és gràcies al treball fet en els anys seixanta per aquestes minories conscienciades. Alfons té esperances fonamentades que la transició postfranquista es visca més en clau nacional valenciana que la democràcia republicana dels anys trenta.

—Alfons Cucó solia dir que a pesar de tot l'esquerra majoritària al País Valencià a partir dels anys setanta és molt més valencianista que mai.

J. F. MIRA: I semblava que encara ho havia de ser més. La impressió que feia la presència pública i la coherència ideològica d'un partit com el PSPV els anys 1975-77, amb un miler llarg de militants, en el qual Cucó era un dels màxims dirigents, feia preveure un èxit electoral que no va ser el que esperàvem i un pes en la història d'a-

quest país. I el pes el va tindre, d'una manera o d'una altra.

—El va tindre també amb la fusió amb el PSOE, el 1978.

J. F. MIRA: El té ja abans com a presència pròpia. És una força central amb la qual s'ha de comptar sempre. A més, en la primera transició, els anys 1975-78, Alfons Cucó és una persona crucial en aquest partit. És un dels dos o tres líders, i en algun moment el líder més visible. Els mítings de Cucó eren molt bons i a més tenia una gran capacitat negociadora. Això sí, sempre prenia notes.

V. SOLER: En aquells moments tan transcendents, el país canvia de manera substantiva, com havia previst Alfons, encara que després hi ha un retrocés per les barbaritats de la dreta de la UCD comandada per Abril Martorell a partir de 1978. De fet, gràcies al període que va des de la creació de la primera instància unitària antifranquista i per l'autogovern, la Taula Democràtica, el 1974, fins a aquest moment d'involució abriliana, aquest país tindrà una transició diferent.

J. F. MIRA: I en l'última etapa del PSPV, Alfons és el líder d'aquest partit. De la mateixa manera que després, en produir-se l'entrada o la fusió amb el PSOE, el sector nacionalista del

PSPV-PSOE era "el grup de Cucó". Durant quasi deu anys, el seu nom és l'emblema del socialisme democràtic valencianista. [El PSPV, fundat el 1975, després del fracàs electoral, l'any 1977, s'integra en el PSOE, l'any 1978. A partir d'aquell moment, el partit es dirà PSPV-PSOE.]

V. SOLER: Alfons Cucó va liderar d'alguna manera la fusió amb el PSOE. En aquell moment, Alfons creia que calia posar els peus a terra i intervindre en un moment transcendental de la història d'aquest país, quan es parla de l'Estatut i de la Constitució. Pensava que s'havia de fer política des de les possibilitats que donava el país real i no des de l'imaginari que teníem al cap. Aquesta actitud el va acompanyar tot el temps, però això no vol dir que renunciara a res. Ben al contrari, arriscà quan calgué, com, per exemple, al transcendentalíssim congrés del PSPV-PSOE de Benicàssim, el 1982, on ell va jugar molt fort, perquè creia que era un moment històric sense repetició, com era la discussió de l'Estatut d'autonomia. I va perdre.

J. F. MIRA: En aquells anys, ell es va esforçar moltíssim i el van fer patir molt. Va aguantar amb tota la dignitat i amb tot el coratge.

V. SOLER: La seua voluntat era empeltar de valencianisme l'esquerra en general i el seu partit en particular.

J. F. MIRA: Després, hi ha una altra etapa, posterior, en què algunes persones mantenen l'esforç dins del partit socialista, i altres, com Alfons, es van decepcionant. Ell, per la seua preparació, i segurament perquè al seu partit també li interessava mantindre'l en aquest tipus d'activitats, va estar dedicat a qüestions internacionals. [Cucó va ser senador del PSPV-PSOE entre el 1979 i el 1996, moment en el qual es reincorpora a la Universitat de València. En aquest càrrec, va ocupar moltes responsabilitats internacionals.]

—Va ser senador en tres legislatures.

V. SOLER: La sensibilitat per les situacions d'injustícia, per les vulneracions dels drets humans, pels drets de les minories, el porta a mirar-se el món amb una perspectiva sense fronteres.

Per exemple, el seu pas per Kosovo, per Bòsnia, per Txetxènia, per Xipre (al Parlament Britànic, el 1997, el seu *rèport* de 1992 sobre Xipre és pedra angular en el debat central sobre l'ingrés d'aquella excolònia a la UE) o pel Kurdistan el plasma en llibres. Això també és Alfons Cucó. I ho fa preparat psicològicament, mentalment i políticament per l'experiència de la transició valenciana, tan dolorosa pel que fa als drets culturals i nacionals i als conflictes civils.

—Aquestes experiències li servien per entendre millor la situació valenciana.

V. SOLER: Naturalment. A Alfons li interessava anar sempre més enllà del "campanar de Mislata", com deia ell mateix. Es planteja si el problema que patim els valencians és una cosa tan excepcional. Veu que a Quebec passen coses semblants, que les relacions entre Holanda i els flamencs són interessantíssimes per entendre les relacions entre Catalunya i el País Valencià o els problemes entre els ucraïnesos i el russòfil Khruixtxov sobre l'escriptura de la seua llengua. Intenta entendre millor els nostres problemes des de la perspectiva internacional.

—Alfons Cucó assegurava que malgrat tot el temps que va dedicar a la política no era un professional de la política.

J. F. MIRA: Alfons no pensava que la seua professió era la política. Mai no va deixar d'escriure ni d'investigar ni de pensar que una part de la seua activitat pública tenia una transcendència en el seu treball d'historiador. Ell anava a un congrés internacional i es portava els papers pensant que un dia escriuria un article sobre això. Per desgràcia, molts treballs que podrien haver aprofitat aquesta experiència, no els podrà fer.

V. SOLER: Cucó té una trilogia clau: *El valencianisme polític, País i Estat, la qüestió valenciana i Roig i blau*, que és un eix fonamental per conèixer la història del segle XX d'aquest país, no solament la del valencianisme polític.

J. F. MIRA: Els darrers anys, quan ell s'adona que ja no pot representar cap paper al seu partit, es reincorpora plenament a la carrera acadèmica i pot

Joan Francesc Mira: "Tot el que ha fet Alfons en aquesta vida ho ha fet pensant en el profit que podia tindre per a la societat."

dedicar-se molt més intensament a l'elaboració de tots aquests materials. Ell va tornar per vocació. Hi ha una cosa claríssima. Tot el que ha fet Alfons en aquesta vida ho ha fet pensant en el profit que podria tindre per a la societat. De la mateixa manera que no ha fet mai política pensant en el profit personal, la investigació l'ha feta pensant que podia servir per comprendre el seu país i transformar-lo.

—La seua última etapa d'intervenció pública, compartida amb Mira, va ser la de Valencians pel Canvi, una plataforma que va presentar-se a les eleccions de l'any 2000 amb el Bloc i va acabar convertida en un fòrum de pensament.

J. F. MIRA: Fa alguns anys, un grup de persones vam tenir una iniciativa pensant que havíem assolit una certa confluència de posicions en el camp de l'esquerra i del nacionalisme polític. Vam pensar que circumstancialment donar la cara per una opció política podia tenir un sentit encara que fóra simbòlic, i Alfons va donar el seu suport absolut. Finalment, vam creure que era i és important en aquest país tindre un lloc de confluència per poder parlar amb gent que normalment no està en la mateixa taula.

V. SOLER: Jo, que no sóc de Valencians pel Canvi, vull valorar molt po-

sitivament la iniciativa perquè en la seua curta vida ha fet coses molt interessants. Per exemple, quan Joan Ignasi Pla, líder del PSPV-PSOE, reclama a Zaplana una ambiciosa reforma de l'Estatut, que l'assimilari amb les nacionalitats històriques, la cuina del test alternatiu que li presenta s'ha fet en l'àmbit de Valencians pel Canvi.

—Senyor Mira, vostè deia fa pocs dies que el País Valencià no ha sabut valorar els esforços d'Alfons Cucó.

J. F. MIRA: Els esforços, els hem aprofitat els qui hem tingut el privilegi de ser amics seus, els han aprofitat els seus alumnes i lectors i les forces polítiques en les quals ha estat integrat. Institucionalment, no ha tingut un reconeixement real. Tan de bo que fóra l'únic cas. És un exemple més de la ingratitud de la qual segons la llegenda ja parlava sant Vicent Ferrer, i és una cosa molt antiga. Jo voldria que si més no quede en l'aire la idea que algun tipus de reconeixement institucional permanent de la persona d'Alfons Cucó hauria d'existir. Un centre d'estudis, una fundació o alguna altra cosa ha de mantindre el seu nom d'intel·lectual i de patriota en el més noble sentit de la paraula.

Miquel Calvet